

82. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2024

**TEOLOĢIJAS UN
RELIĢIJPĒTNIECĪBAS
SEKCIJA “CEĻI, ROBEŽAS
UN PIEDERĪBA:
MIGRĀCIJA TEOLOĢIJĀ UN
RELIĢIJPĒTNIECĪBĀ”**

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Latvijas Universitātes 82. starptautiskā zinātniskā konference. Teoloģijas un reliģijpētniecības sekcija "Ceļi, robežas un piederība: migrācija teoloģijā un reliģijpētniecībā". Tēžu krājums.
Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2024. 19. lpp.

Sastādītāja un redaktore Ilze Stikāne

Sagatavots LU Akadēmiskajā apgādā
Korektore Ruta Puriņa
Maketētāja Andra Liepiņa

© Tēžu autori, 2024

© Latvijas Universitāte, 2024

ISBN 978-9934-36-336-8 (PDF)

<https://doi.org/10.22364/luszk.82.trp.tk>

PRIEKŠVārds

KĀPĒC TEOLOĢIJAI BŪTU JĀREFLEKTĒ PAR MIGRĀCIJU?

Ikgadējās LU zinātniskās konferences teoloģijas un reliģijpētniecības sekcijas šī gada tēma ir migrācija. Tā nav tikai cilvēku fiziska pārvietošanās kara, dabas katastrofu, nabadzības, darba trūkuma, vajāšanu vai citu iemeslu dēļ. Cilvēki ved sev līdzi ne tikai drēbes un citas pašas nepieciešamākās lietas, bet arī idejas. Turklāt mūsdienu komunikācijas tehnoloģijas ļauj idejām pārvietoties neatkarīgi no cilvēku fiziskas kustības. Tā veidojas jaunas kultūras, ieskaitot reliģiskās identitātes, un pārveidojas līdzšinējās. Migrācija saistīta ar jaunu iespēju durvīm, bet arī ar jaunceltām robežām. Un atkal – tās neizpaužas ne tikai kā drāšu žogi un jauni Berlīnes mūri, bet arī kā mentālas robežas, jo izaicina mūsu spēju saprast un pieņemt atšķirīgo. Tas nav viegli.

Teologiem reflektēt par migrāciju liekas pašsaprotami, jo Bibelē mēs atrodam radniecīgas tēmas, piemēram, Mozus vadītā senebreju iznākšana no Ēģiptes un došanās uz Apsolīto zemi, Jāzepa un Marijas bēgšana kopā ar Jēzus bērnu uz Ēģipti. Arī pašu kristietību nepārspilējot var saukt par imigrantu reliģiju. Par to atgādina gan fakti, ka jau tās pirmsākumos migrācija un attīstītais Romas impērijas ceļu tīkls sekmēja kristīgās mācības izplatīšanos, gan tas, ka mūsdienās kristieši ir skaitliski lielākā reliģiskā grupa, pie kuras pieder migranti pasaulē.

Šajā krājumā apkopotie referāti aptver plašu tēmu loku – tie rosina mūs domāt par *exodus* eksegēzi agrīnās baznīcas tēvu darbos, padomju okupācijas nesto pārmaiņu ietekmi uz reliģisko dzīvi, Latviju latviešu diasporas ceļotāju acīm, sieviešu misionāru kalpošanas aicinājuma īstenošanas fonu, tradīcijas robežu pārskatīšanas problemātiku katolicismā, apsolītās zemes fenomenu kopienā, kas zaudējusi savu dzimteni, kā arī nacionālisma un reliģijas mijiedarbību.

LU Humanitāro zinātņu fakultātes profesors
Valdis Tēraudkalns

SATURA RĀDĪTĀJS

ORIGENS UN IZIEŠANA NO ĒĢIPTES	5
Rota Stone	
APSOLĪTĀ ZEME UN PAZAUDĒTĀ PARADĪZE. KAVĒTAS ATGRIEŠANĀS SINDROMS TRIMDAS PLURISEKULĀRAJĀS EKSPĒKTĀCIJĀS	8
Andris Priede	
ATSAUKŠANĀS AICINĀJUMAM: PIRMO LATVIEŠU SIEVIEŠU DOŠANĀS MISIJĀ, PAR SPĪTI VAI PATEICOTIES APSTĀKĻIEM	10
Kristīna Ēce	
SKATĪJUMS UZ LATVIJU NO ĀRPUSES: BAZNĪCA TRIMDĀ UN LATVIJĀ LUTERĀŅU MĀCĪTĀJU IZTEIKUMOS	12
Dace Balode, Valdis Tēraudkalns	
LPSR ADMINISTRATĪVI TERITORĪĀLAIS IEDALĪJUMS KĀ ŠĶĒRSLIS KRISTĪGO DRAUDŽU DARBĪBAS ATJAUNOŠANĀ 1944.–1953. GADĀ	13
Dīana Hristenko	
TRADĪCIJAS ROBEŽAS MEKLĒJOT. KATOLISKĀ TRADĪCIJA UN TRADICIONĀLISMS	15
Iļja Marija Boļšakovs	
MIGRĀCIJA STARP “MĒS” UN “JŪS” DEFINĪCIJĀM TEOLOĢIJĀ	17
Dīana Lozko	

ORIGENS UN IZIEŠANA NO ĒĢIPTES

Ph. D. Rota Stone

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes pētniece

Balstoties pieejamos vēsturiskajos avotos,¹ tiek uzskatīts, ka Origenš piedzima ap 185. vai 186. gadu vienā no lielākajām metropolēm viņa laika Romas impērijā – Aleksandrijā, Ēģiptē. Vēlāk savas dzīves gaitā, 231. vai 233. gadā, viņš pārcēlās no Aleksandrijas dzīvot uz provinciālo Cēzareju Palestīnā,² kur arī mira ap 254.–255. gadu. Tātad Origena dzīvi iezīmē svarīgs emigrācijas notikums, kas sadalīja viņa profesionālo dzīvi gandrīz tieši uz pusēm. Lielu daļu savas pieaugušā cilvēka dzīves viņš nodzīvoja un beigās arī mira zemē, kas nebija ne viņa bērnības, ne viņa vecāku zeme.³

Origena pārcelšanās ir šīs prezentācijas uzmanības centrā, jo, pēc autores domām, tā teoloģiskajai nozīmei nav dota pietiekami liela uzmanība pētnieciskajā literatūrā. Lielākā daļa literatūras, kas to apskata, koncentrējas uz Origena konfliktu ar Aleksandrijas bīskapu Dēmetriju, kas visdrīzāk bija Origena pārcelšanās politiskais iemesls. Šis pētījums savukārt jautā, kā Origena migrācija ietekmēja viņa ieskatu par Bībeles interpretāciju, īpaši Ēģiptes un ēģiptiešu nozīmi, Svētajos Rakstos.

Pētījuma metode ir Origena interpretāciju salīdzinājums darbos pirms un pēc pārcelšanās. Jau Eisēbija baznīcas vēsturē uzskaitītie Origena darbi tika sadalīti tajos, kuri tika sarakstīti Aleksandrijā, un tajos, kuri tika sarakstīti Cēzarejā. Modernie pētnieki tālāk sadalījuši visus mums pieejamos Origena darbus šādā veidā. Šai prezentācijai tika izvēlēts viens darbs no Aleksandrijas posma – “Par Pirmsākumiem”⁴ un viens no Cēzarejas posma – “Vēstule Gregorijam Brīnumdarim”.

Šī pētījuma izejas punkts ir Origena citāts, uz kuru norāda Krūzels (*Crouzel*), viens no labāk pazīstamajiem Origena dzīves interpretētājiem: “Mēs iznācām no vētras, mūs izveda no Ēģiptes, Dievs mūs atbrīvoja – tas, kurš no turienes izveda savu tautu.”⁵ Jāņa evaņģēlija komentārs, kurā šis citāts atrodams, bija pirmais darbs, kuru Origenš sarakstīja Cēzarejā. Šajā komentārā var redzēt Origena rūgto pieredzi (“vētras”), pametot Aleksandriju, un to, kā viņš sevi salīdzina ar Dieva tautu, kuru Dievs izveda no Ēģiptes. Pēc visiem satraukumiem Ēģiptē beidzot Origenš varēja atrast mieru Cēzarejā, lai spētu pabeigt savu komentāru Jāņa evaņģēlijam.

¹ Svarīgākie no tiem “Vēstule Gregorijam Brīnumdarim”; Pamfīlija Origena apoloģija; “Eisēbija Baznīcas vēsture” (6. grāmata).

² H. Crouzel, *Origén*, trans. A. S. Worrall (Edinburgh: T&T Clark, 1998), 2.

³ Saskaņā ar Makgakinu (*McGuckin*) Origena māte bija ēģiptiete. Viens no autora argumentiem par labu šim uzskatam ir Origena vārds. John Anthony McGuckin, *The Westminster Handbook to Origen* (Louisville, London: Westminster John Knox Press, 2004), 3.

⁴ *Peri Archon* grieķiski, *De Principiis* latīniski.

⁵ *Ex hoc case progressi, extracti sumus ex Aegypto, Deo nos liberante, qui eduxit populum suum ex ea. Com. John* 6, 1.8. Jāņa ev. komentārs bija pirmā grāmata, kuru Origenš sarakstīja Cēzarejā. Krūzels par šo komentāru raksta: “Origenš, kurš nekad nerunā pats par sevi, te atļaujas parādīt savu rūgtumu par nesenajiem notikumiem Aleksandrijā.” Crouzel, *Origen*, 24.

Lai secinātu, vai Origena Ēģiptes un ēģiptiešu interpretāciju ietekmēja pārceļšanās no Aleksandrijas uz Cēzareju, šajā prezentācijā tiek meklētas atbildes uz trim jautājumiem:

1. Vai var noteikt atšķirības starp to, kā Origena skaidroja “Ēģipti” un tās iedzīvotājus pirms un pēc pārceļšanās uz Cēzareju?
2. Vai Origena Ēģiptes interpretācija bija unikāla tālaika kristīgajā literatūrā?
3. Vai mēs varam secināt, ka Origena pārceļšanās no Ēģiptes uz Cēzareju ietekmēja viņa interpretāciju par to, kas ir Ēģipte?

Darbā “Par Pirmsākumiem” netiek daudz minēta Ēģipte vai ēģiptieši, bet tajā var redzēt dažādību interpretācijā, skaidrojot šos elementus gan negatīvi, gan pozitīvi. Savukārt Cēzarejā rakstītie darbi, piemēram, homīlijas par Pirmo un Otro Mozus grāmatu, ir izteikti negatīvi Ēģiptes skaidrojumos. Tā tiek aprakstīta kā šī pasaule, šīs pasaules gudrība, šīs pasaules darbi; savukārt ēģiptieši skaidroti kā dēmoni, šīs pasaules varas utt. Cits Origena Cēzarejas posma darbs, vēstule Gregorijam, kuras tiešā tēma nav skaidrot Bībeles stāstu, arī pastāvīgi negatīvi skaidro ēģiptiešus.

No šiem tekstu fragmentiem var secināt, ka Ēģiptes negatīvais raksturs parādās jau Origena Aleksandrijas posma darbos, kaut tajos atrodams arī pozitīvs ēģiptiešu raksturojums. Pozitīvu skatu uz Ēģipti un ēģiptiešiem ir grūtāk atrast Cēzarejas posma tekstos, šajos darbos Ēģipte un ēģiptieši ir vairāk stereotipiski un simboliski attēlo visu veidu spēkus, kas pretojas ticīgajiem.

Origena paaudzes kristiešu teksti bieži nerunā par Ēģipti un ēģiptiešiem, līdz ar to nav vienkārši noteikt to interpretācijas iezīmes. Viens no retajiem piemēriem ir Justīns Martīrs, kura darbos Ēģipte interpretēta vairāk pēc konteksta, nevis vienā vai otrā stereotipiskā veidā, kā to dara Origena. Justīnam nav noteikta viedokļa par to, kas ir Ēģipte un kā tā ir jāinterpretē, tā var būt pozitīvs spēks vienā gadījumā un vairāk negatīvs otrā.

Izanalējot vairākus tekstus, pētījumā secināts, ka Origena pārceļšanos kā teoloģisku pagrieziena punktu viņa dzīvē nav viegli noteikt. Daļēji tas ir tāpēc, ka ir pārāk daudz dažādu elementu, kas ietekmē viņa interpretācijas, piemēram, dažādo tekstu žanrs (homīlijas ir vairāk naidīgas pret Ēģipti nekā vēstules) un Origena avoti (īpaši Aleksandrijas Filons, kura darbos ir izteikts simbolisks Bībeles elementu skaidrojums).

Neskatoties uz to, norādes liecina, ka Origenam iziešana no Ēģiptes bija īpaši svarīga. Par spīti viņa pārceļšanās politiskajiem iemesliem un tam, ka Cēzarejā viņš ieradās kā svešinieks un imigrants, Origena tur nejutās kā tāds, kas ir izdzīts no gudrības centra, vietas ar nozīmi un svaru, bet gan uzskatīja, ka ir aizbēdzis no grēcīgas, kārdinošas, bezdievīgas vides uz Dieva apsolīto zemi, kurā atrodams patvērums, drošība un Dieva gudrība. Grūti iedomāties, ka šī attieksme nebūtu ietekmējusi vairāk negatīvu Ēģiptes un ēģiptiešu skaidrojumu vēlākos darbos, uz ko norāda arī šis pētījums.

Izmantotie avoti un literatūra

- Belayche, Nicole. *Iudaea-Palaestina: the pagan cults in Roman Palestine (second to fourth century)*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2001.
- Bowman, Alan K. *Egypt after the Pharaohs: 332 B.C.-A.D. 642 from Alexander to the Arab Conquest*. London: British Museum Publications, 1986.
- Crouzel, H. *Origén*. Trans. A. S. Worrall. Edinburgh: T&T Clark, 1998.
- Delia, Diana. “The Population of Roman Alexandria.” *Transactions of the American Philological Association* 118 (1988): 275–292.

- Eusebius. *The History of the Church from Christ to Constantine*. Trans. G. A. Williamson. Ed. Andrew Louth. London: Penguin Books, 1989.
- Justin Martyr. *Dialogue with Trypho*. Trans. Thomas B. Falls. Ed. Michael Slusser. Washington, D. C.: The Catholic University of America Press, 2003.
- Levine, Lee I. *Caesarea under Roman Rule*. Leiden: E. J. Brill, 1975.
- McGuckin, John Anthony, ed. *The Westminster Handbook to Origen*. Louisville, London: Westminster John Knox Press, 2004.
- Origen. *Homilies on Genesis and Exodus*. Trans. Ronald R. Heine. Washington D. C.: The Catholic University of America Press, 1981.
- Origen. *On First Principles*. Edited and translated by John Behr. Volumes 1, 2. Oxford: University Press, 2017.
- Schaff, Philip. *The Complete Works of Origen*. Toronto, 2016.
- Stroumsa, Guy G. "Alexandria and the Myth of Multiculturalism." In L. Perrone, ed. *Origeniana Octava: Origen and the Alexandrian Tradition. Papers of the 8th International Origen Congress*. Vol. I. Leuven: University Press, 2003.

APSOLĪTĀ ZEME UN PAZAUDĒTĀ PARADĪZE. KAVĒTAS ATGRIEŠANĀS SINDROMS TRIMDAS PLURISEKULĀRAJĀS EKSPEKTĀCIJĀS

Dr. hist. eccl. Andris Priede

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes vadošais pētnieks

Etnorelīgisko kopienu migrācija ir fenomens, ko vēsturē pazīstam vairākus gadu tūkstošus un kas ļoti bieži iegulstas izceļojušās kopienas kolektīvajā atmiņā, veidojot priekšstatus par Pazaudēto paradīzi, uz kuru kā uz Apsolīto zemi reiz būtu jāgriežas atpakaļ. Turklāt kopienas aizceļošanas fenomens var palikt atmiņā arī bijušajiem kaimiņiem, piemēram, atmiņas par latviešu baptistu izceļošanu uz Brazīliju.

Izšķiram kopienu labprātīgas vai piespiedu migrācijas piemērus. Labprātīga migrācija pirmām kārtām var būt saistīta ar ekonomiski vai sociāli labākas dzīves meklējumiem, turklāt sociālekonomisko faktoru ietekmētajos migrācijas gadījumos biežāk sastopama individuāla pārceļošana. Piemēri – ebreju, īru, itāļu vai Karpatu rutēņu ieceļošana Amerikas Savienotajās Valstīs 19./20. gs. mijā, kad ceļā vispirms dodas vīrieši, kuriem vēlāk pievienojas viņu ģimenes. Jaunajās mītnes vietās emigrantu masas divu līdz triju paaudžu secībā turpina biedroties ar savas reliģijas un tautības pārstāvjiem, uzņemošajā valstī veidojot lielākos kopienu centrus, kas sākotnēji ir nacionālās skolas un baznīcas, kam seko apdrošināšanas, sporta un kultūras asociācijas, ar kuru palīdzību iespējams nodrošināt šo etnorelīgisko kopienu pārstāvju saliedēšanos. Nozīmīga loma var būt harismātiskiem līderiem, kas bieži vien par tādiem kļūst paši pret savu gribu. Reliģiskajā sabiedrībā viņi vēlāk var tikt pasludināti par svētajiem.¹

Tāpat brīvprātīga var būt ne tikai ekonomiski, bet arī reliģiski motivēta kopienas izceļošana. Amerikas Savienotajās Valstīs izveidojās vesels Jūtas štats, pateicoties jaunizveidotas reliģiskas kopienas organizētai izceļošanai harismātisku līderu vadībā. Latvijas kontekstā pazīstamākā organizēta reliģiskās kopienas izceļošana bija iepriekš minētā atsevišķu baptistu draudžu vai ticīgo došanās uz Brazīliju pasaules gala gaidās. Mazāk vērienīga jeb trauksmaina mēroga kopīga atsevišķas draudzes izceļošana sastopama 1944./1945. gada mijā, piemēram, Zantes baptistu draudzes izceļošana. Turklāt Zantes baptistu draudze nedevās prom reliģiskas eksaltācijas vadīti, bet drīzāk vēlēdamies izvairīties no represijām, ko izraisīja padomju režīma atgriešanās.

Taču brīvprātīgas emigrācijas gadījumā Pazaudētās paradīzes fenomenam pietrūkst kopienu apvienojošas smeldzes, to neuztur akūta pāridarījuma sajūta un neiespējamība atgriezties dzimtenē jeb otrās, trešās vai vēl tālākas paaudzes gadījumā šķēršļi iespējai atgriezties tēvzemē. Amerikas, Argentīnas vai Venecuēlas itāļiem jebkurā laikā pastāv iespēja sēsties kuģī, lai atbrauktu uz dzimtās draudzes titula svētkiem, kurus viņi turpināja svinēt

¹ Itāļu katoļu svētā Franciska Ksavērija Kabrīni, kas nodibina reliģisku klostermāsu ordeni emigrantu sociālās un reliģiskās dzīves organizēšanai un izglītības līmeņa celšanai, vai pareizticīgo svētais Aleksis Tots, kas panāca lielas no Austroungārijas uz Savienotajām Valstīm aizceļojušo Karpatu rutēņu grieķu-katoļu daļas pievienošanas pareizticībai, protestējot pret amerikāņu latīņu rita katoļu bīskapu aroganci un neiecietību pret bizantiešu rita ticīgo praksēm.

arī jaunajās trimdas zemēs,² vai arī aizbraukt paciemoties pie dzimtenē palikušajiem radniekiem, lai viņus pašokētu ar ekonomiskās izaugsmes iespēju radīto pārticību.

Tāpēc skaudrāks ir bēgļu vai piespiedu pārvietoto kopienu stāsts. Rietumu pasaulē jūdu tautas došanās uz Ēģipti un sekojošā iziešana no Ēģiptes Apsolitās zemes virzienā ir kļuvusi par reliģisku naratīvu, ko reliģiskajā kultā liturģiskajā gadā atzīmē ne tikai jūdu tauta, bet arī visas citas judeo-kristīgās kultūrvides tautas. Ar konkrētām etnoreliģiskajām kopienām saistās pārējie migrācijas fenomeni, kas atstāj atmiņas par “Pazaudēto paradīzi”, piemēram, ebrejiem par izdzīšanu no Spānijas. No nesenākas vēstures – palestīniešu bēgļu atmiņas par dzimtajiem ciemiem šodienas Izraēlā vai armēņiem par atstātajiem Kalnu Karabahas ciemiem.

Latviešu trimdai atmiņas par zaudēto dzimteni bija mobilizējošs faktors, bet daudzos gadījumos atmiņas kultivēšana var kļūt destruktīva, ko var izmantot reliģiskie vai nacionālistiskie radikāļi atriebīga naida kurināšanai.³ Pētījums koncentrējas uz iespējamu šī fenomena sistematizāciju atbilstoši tā pozitīvam, negatīvam vai neitrālam novērtējumam sabiedriskajā domā.

Latviešu trimdas draudzes Pazaudēto paradīzi centās rekonstruēt ne tikai rakstiskā un mutvārdu tradīcijā, bet lielā mērā arī arhitektoniski, draudzes, saieta un dievnamu projektos iekļaujot iespējami etnogrāfiskākas aprises. Ne mazāk tipiski ir izvēlētie jaundibināto draudžu tituli, kas variē no eshatoloģiskiem nākotnes apsolījumiem⁴ līdz dzimtenes draudžu nosaukumu pāriedēstīšanai.⁵

Latviešu sabiedrības gandrīz eshatoloģiskās ilgas pēc idealizētās dzimtenes piedzīvoja krīzi ar arvien masveidīgāku Padomju Latvijas un tur palikušo radnieku apciemošanu. Pilnībā Pazaudētās paradīzes sindroms izzuda ar 90. gadu politikajām pārmaiņām, kad pavērās iespēja atgūt dzimtas īpašumus un ņemt pie rokas par idiomātisku frāzi kļuvušos “gandrīz neizpakotus čemodānus” un atgriezties mājās, kuras gandrīz nekad vairs neatbilda jaunības un bērības acīm skatītajai sapņu zemei. Taču joprojām daudzās konfliktu plosītās pasaules vietās atmiņas par pazaudēto dzimteni dedzina trimdinieku un viņu bērnu un mazbērnu sirdis, liekot apēt pie starptautiskās sabiedrības solidaritātes vēsturiskās taisnības atjaunošanā.

Izmantotie avoti un literatūra

Lācis, Jūlijs. *Mūža meža maldi: romāns no latviešu izceļotāju dzīves Brazīlijā*. Rīga: Liesma, 1972.

Rautenšilds, Arnolds u. c. *Čikāgas latviešu evaņģēliski luteriskā Ciānas draudze*. Čikāga: Olan Mills, 1998.

Stokoe, Mark, and Leonid Kishkovsky. *Orthodox Christians in North America 1794–1994*. Orthodox Christian Publications Center, 2008.

Vaivods, J. *Katoļu baznīcas vēsture Latvijā: Baznīcas vēsture Kurzemē XIX un XX gadsimtos*. Rīga: Rīgas Metropolijas kūrīja, 1994.

² Pročīdas salas emigranti Amerikas Savienotajās Valstīs katru gadu atzīmē brīnumu, kad salas iedzīvotājus no saracēņu pirātiem izglābj pārdabisks dabas fenomens, bet vēl labprātāk viņi atlido šos svētkus atzīmēt kopā ar radniekiem uz dzimtās salas.

³ Emblemātisks ir “Hamas” kustības panākumu piemērs Gazas joslā, kur ievainojumu un pāridarījuma sajūta kolektīvajā atmiņā tiek reproducēta vairākās paaudzēs ar izrietošām sekām kaimiņattiecībās ar Izraēli.

⁴ Mesiāniskā laikmeta simbols bija Miera (Čikāga, Londona, Losandželosa, Otava, Sidneja) vai Ciānas (Čikāga) draudzes nosaukums latviešu bēgļu dibinātajām kopienām.

⁵ Populāras ir Svētās Māras draudzes (Brisbena, Kraistčērča), kas gan nenozīmēja mariāniska Dievmātes kulta atdzimšanu latviešu luterāņu vidū, bet gan Rīgas Doma draudzes simbolu. Čikāgas latviešu katoļu draudze mērķtiecīgi izvēlējās svētceļojumu vietas Aglonas Dievmātes baznīcas titulu, kas gan nekavēja mariāņu ordeņa prāvestu Boļeslavu Baginski 90. gadu beigās pārdot baznīcu un likvidēt draudzi.

ATSUKŠANĀS AICINĀJUMAM: PIRMO LATVIEŠU SIEVIEŠU DOŠANĀS MISIJĀ, PAR SPĪTI VAI PATEICOTIES APSTĀKĻIEM

Mg. missiol., Mg. theol. Kristīna Ēce

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes doktorante

Tā kā sievietes no Kurzemes un Vidzemes līdz pat 19. gs. beigām nevarēja doties misijā teoloģisku šķēršļu dēļ, tad, viņām piedzimstot, nekas neliecināja, ka viņas varētu saņemt misijas aicinājumu. Teoloģiskie uzskati mainījās gadsimtu mijā, kas atvēra durvis arī misionārēm no Latvijas.

Referātā tika apskatīti pirmo sieviešu misionāru (1896–1924) dažādie ģimenes un arī sociālekonomiskie apstākļi un tas, kā tie veicināja vai, tieši otrādi, gandrīz atturēja no misijas un atsaukšanās Dieva aicinājumam. Īpaša uzmanība tika pievērsta misionārēm Hildegardei Procelai (*Hildegard Prozell*, 1869–1948) Indijā, Augustei Vietniekai (1873–1952) Indonēzijā, Emmai Elizabetei Zēzemanai (*Emma Elisabeth Seesemann*, 1869–1957) Tanzānijā, Lilijai Otilijai Grīviņai (1883–1944) Ķīnā un Annai Irbei (1890–1973) Indijā.

Dažas misionāres varēja atsaukties aicinājumam, par spīti apstākļiem. Vietnieka piedzi-voja milzīgu vainas sajūtu, jo, kad mira viņas māte, viņa nevis palīdzēja, bet lietoja alkoholu un vispār nepievērsa viņai uzmanību. Vēlāk, strādājot mājskolotājas darbu, viņa satika mācītāju Albēru (*Johannes Alber*), kurš viņai spēja gan parādīt Kristus piedošanas spēku, gan arī aicināt misijas darbā Bārmēnas/Reinas misijā Indonēzijā.

Grīviņa 21 gada vecumā “Zilā krusta” evaņģelizācijas sapulcē piedzivoja grēku nožēlu, kas mainīja viņas skatu uz dzīvi un kalpošanu. Izaicinājumu misijas darbam viņai deva izlasītā grāmata par Ķīnas martīriem 1900. gadā, kas vēlāk viņu aizveda uz Libencellas misiju Ķīnā.

Pirms kļūšanas par misionāri Irbes dzīve ritēja samērā paredzamā virzienā – viņa apprecējās, viņai piedzima divi dēli, Kirils un Viktors. Diemžēl traģisku apstākļu dēļ Pirmā pasaules kara un boļševiku revolūcijas laikā vīrs un dēls Viktors gāja bojā. Pēc kara Anna atgriezās Latvijā un, kad šķita, ka dzīve beigusies, tad jau no Dieva saņēma savas dzīves aicinājumu. 1923. gada pavasarī pa ceļam no Indijas uz Zviedriju Latvijā viesojās Zviedrijas misionārs Dr. Johans Sandegrens. Apciemojot Kārli Irbi, viņš pieminēja, ka misijā Indijā īpaši būtu nepieciešamas sievietes, kas varētu kalpot nabadzīgajām sievietēm. Anna, būdama pareizajā vietā pareizajā laika sprīdī, to dzirdēja un bija gatava doties.

Kādas citas misionāres varēja atsaukties aicinājumam, tieši pateicoties apstākļiem. Procela ticēja Dievam, uzticīgi kalpoja par mājskolotāju, līdz vairs nebija šķēršļu un viņa varēja doties misijā. Viņa pati nekur nenorādīja, kas bija šie šķēršļi, kā arī nenorādīja nekādu dramatisku aicinājumu misijā. Vienkārši apstākļi salikās tā, ka viņa varēja doties kā pirmā.

Zēzemanē, būdama mācītāja un misijas referenta meita, bija dzirdējusi par misiju visu savu dzīvi, taču tikai tad, kad bija pienācis īstais laiks viņas dzīvē un arī Leipcigas misija bija gatava paplašināt savu darbu, viņa saņēma aicinājumu uzsākt sieviešu misiju Vācu Austrumāfrikā.

Misionāres saņēma aicinājumu no Dieva, un viņas tam sekoja – dažkārt tas prasīja pacietību, bieži vien drosmi un robežu pārvarēšanu.

Izmantotie avoti un literatūra

Arhīvu materiāli:

Bārmenas/Reinas misijas arhīvs, Archiv- und museumsstiftung der VEM Wuppertal: Weetneck, Auguste. RMG 2.087.

Leipcigas misijas arhīvs, Frankesche Stiftungen zu Halle: Prozell, Hildegard, ALMW II/31-1/143; Seesemann, Emma Elisabeth. ALMW II/32/537.

Libencellas misijas arhīvs: Personalakte von L. O. Griwing.

Roberta Feldmaņa bibliotēkas Ārmisijas materiāli.

Zviedrijas Baznīcas misija, Svenska kyrkans mission: Missionsstyrelsens protokoll 1874–1999, A1; Missionsstyrelsens protokollsbilagor, A2.

Pārējie avoti:

“Latviete kā kristīgās ticības izplatītāja Sumatras salā”. *Līdumnieks (Brazīlija)* 23 (10. decembris, 1908): 4. Stīvena, Violeta. “Misionāre Anna Irbe – sieviete, kura apsteidza savu laiku”. *Ceļš* 57 (2006): 59–76.

SKATĪJUMS UZ LATVIJU NO ĀRPUSES: BAZNĪCA TRIMDĀ UN LATVIJĀ LUTERĀŅU MĀCĪTĀJU IZTEIKUMOS

Dr. phil. Dace Balode, Dr. phil. Valdis Tēraudkalns

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes profesori

Ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu luterāņus apvienojošās baznīcas (mūsdienās Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca pasaulē, pirms tam Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca ārpus Latvijas, LELBĀL, pazīstama arī kā Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca trimdā) attieksme pret baznīcu Latvijā pēc Otrā pasaules kara ir bijusi mainīga un ir iedalāma vairākos posmos – 1) aukstā kara gadi, kad kontakti bija ierobežoti un oficiālajās attiecībās dominēja spriedze; 2) M. Gorbačova īstenotās pārbūves jeb perestroikas laiks, kad attiecības kļuva intensīvākas, taču ne bez problēmām, ņemot vērā konfliktus pašā LELB (kustība “Atdzimšana un atjaunošanās” iepretim LELB vadībai, kura tika vainota piekāpībā padomju varas iestādēm un pasivitātē) un LELBĀL arhibīskapa Arnolda Lūša atturību (viņš atteicās braukt uz Latviju, kamēr bija jāprasa vīza no PSRS); 3) optimisma periods astoņdesmito gadu beigās un deviņdesmito gadu sākumā, kad abas puses runāja par apvienošanos; 4) pakāpeniska jauna spriedze attiecībās no aptuveni 1993. gada līdz ar vadības maiņu LELB.

Abu baznīcu amatpersonu attiecību individuālais līmenis nodalāms no institucionālā un publiskā līmeņa. Starptautiskās konferencēs, publicistikā un citviet publiskā telpā abu baznīcu pārstāvji aukstā kara gados nereti polemizēja un apmainījās savstarpējiem pārmetumiem un protestiem, piemēram, LELBĀL iebildumi pret LELB uzņemšanu Pasaules baznīcu padomē (PBP) un Luterāņu pasaules federācijā, kā arī vēlāk tiem sekojošais LELB protests pret LELBĀL uzņemšanu PBP. Personiski viņi bieži vien centās uzturēt kontaktus, kā to pierāda, piemēram, LELB arhibīskapa Jāņa Matuļa ārzemju braucienu laikā sūtītās vēstules kolēģiem LELBĀL vai arhibīskapa Gustava Tūra sniegtā informācija par notiekošo Latvijā (piemēram, Doma baznīcas atņemšanu).

Šajā referātā analizēti LELBĀL garīdznieku ceļojumu uz Padomju Latviju pārskati no astoņdesmitajiem gadiem. Tajos atspoguļojas visa emociju gamma – sajūsma, brīžiem anekdotiski komentāri par sadzīves nebūšanām un netīrību publiskās vietās, kā arī vilšanās, ka reālā Latvija atšķiras no iedomātās un cerētās.

Izmantotie avoti un literatūra

Intervijas ar luterāņu mācītājiem un lajiem – draudžu aktīvistiem (ieskaitot evaņģēlistus) Kurzemē un Rīgā LZP finansēta projekta “Neokonservatīvisms un dzimtes piedzīvošana ikdienā un ticībā: sieviešu (ne)ordinācijas gadījums Latvijas Evaņģēliski luteriskajā baznīcā” (lzp-2021/1-0182) ietvarā.

LELBA arhīvs, Čikāga (ASV).

Russell, Letty M. *Church in the Round: Feminist Interpretation of the Church*. Louisville: Westminster / John Knox Press, 1993.

LPSR ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLAIS IEDALĪJUMS KĀ ŠĶĒRSLIS KRISTĪGO DRAUDŽU DARBĪBAS ATJAUNOŠANĀ 1944.–1953. GADĀ

Mg. theol. Diāna Hristenko

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes doktorante

Sākot ar 1944. gadu, Latvijas PSR tika veiktas administratīvās izmaiņas un no Latvijas starpkaru perioda beigu posma 19 aprīņiem tika izveidoti 58 rajoni 1950–1953. gadā. Administratīvās izmaiņas notika Latvijas sovetizācijas procesa laikā, padarot republikas pārvaldību atbilstošu padomju iekārtai un ideoloģijai. Jaunizveidotajos rajonos bieži vien netika ņemti vērā vēsturiski aspekti, robežas varēja tikt mainītas pēc padomju varas ieskatiem, dažkārt draudžu robežas, kas eksistēja jau no jauniejiem laikiem, tika pārmainītas, sadalītas. Piemēram, 1911. gada Rīgas aprīņķa lielceļu un ceļu pārskata kartē ir iezīmētas muižu un draudžu robežas, kas parāda robežas pirms Pirmā pasaules kara pārmaiņām, Neatkarības kara rezultātiem un agrārās reformas ieviestajām pārmaiņām, tādējādi parādot draudžu darbību un teritoriālās piederības noteiktumu, svarīgumu. Ar laiku dažādu politisku, sociālu un kultūras iemeslu dēļ luterāņu un citu konfesiju ietekme mainījās, taču ticībai un līdz ar to nestajām praksēm Latvijā vēl arvien bija liela nozīme. Pierobežas luterāņu dzīvi, draudžu un sabiedrības sekularizācijas procesu starpkaru periodā ir pētījis Tartu Universitātes doktora zinātniskā grāda ieguvējs Rains Sosārs (*Rain Soosaar*), akcentējot draudžu un ticīgo skaita samazināšanos līdz 1939. gadam sekularizācijas dēļ. Tomēr, salīdzinot ar vēlāko padomju periodu, draudžu locekļu skaits bija gana liels – Latvijas teritorijā īsi pirms Otrā pasaules kara 55,2% iedzīvotāju bija luterāņi. Otrā pasaules kara režīmu maiņa, frontes, nacistiskās Vācijas politika, garīdzniecības un civiliedzīvotāju masveida izceļošana u. c. faktori bija iemesls grūtajai situācijai, kādā baznīca attapās 1944.–1945. gadā, Sarkanajai armijai atkal šķērsojot Latvijas robežu un līdz ar to atkal ieviešot padomju režīmu.

Administratīvi teritoriālās izmaiņas bija pamatotas jaunās LPSR efektīvas pārvaldes nolūkos, un tāda marginalitāte kā draudžu un konfesiju dzīve līdz 1940. gadam nebija arguments. Tas sarežģīja draudžu atjaunošanu, jo dažkārt draudzes locekļi (bija nepieciešami vismaz 20 pilngadīgas personas, “kulta telpas” un garīdznieks) tika pieskaitīti pie cita rajona vai pat republikas un tiem bija jāmeklē un jādibina jaunas draudzes. Vispārēju represiju un pēckara grūtību kontekstā šis bija viens no mazāk agresīvajiem, taču tomēr būtiskiem šķēršļiem kristīgo draudžu atjaunošanas procesā. Draudzēm nemitīgi bija jāsaskaras ar padomju birokrātijas lēnumu, bezjēdzību un agresivitāti, mēģinot atjaunot draudzes. Notika arī iedzīvotāju migrācija, meklējot labākas darba vietas, vai arī tie tika norīkoti uz citiem rajoniem saskaņā ar kādiem darba plāniem, politisko represiju dēļ u. c. iemeslu dēļ. Tas nozīmēja, ka vienas ģimenes aizbraukšana uz citu rajonu vai otru LPSR malu varēja atkal nozīmēt draudzes apdraudētību un aktīvu atkārtotu jaunu draudzes locekļu meklēšanu. Ilgstošajā grūtību periodā draudžu un draudžu locekļu skaits samazinājās, jo tie nespēja izturēt padomju reliģijas politiku. Izmantojot arhīva materiālus, autore ilustrē vairāku draudžu grūtības turpināt

draudzes darbību, salīdzina to ar LPSR administratīvajām robežām un akcentē personību nozīmi šajā periodā.

Pētījums mēģina skaidrot dažādas situācijas dažu draudžu vēsturē, kad nav īsti skaidrs, kāpēc draudzes atjaunošana nav bijusi veiksmīga vai arī kāpēc draudzes darbība ir pēkšņi pārtraukta draudzes locekļu skaita samazinājuma un citu birokrātisku šķēršļu dēļ, it īpaši Lietuvas un Igaunijas pierobežās.

Izmantotie avoti un literatūra

Bleiere, Daina. *20. gadsimta Latvijas vēsture. IV sējums. 1944/45–1964*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022.

Soosaar, Rain. *The Process of Secularization in Rural Communes of Estonia and Latvia (1920–40). Case Studies of Lutheran-Majority Parishes*. University of Tartu, 2024.

Vāvers, Reinis, sast. *100 kartes pirms Latvijas valsts*. Red. Jānis Barbans, Mārtiņš Mintauris, Jānis Turlajs, Anda Juta Zālite. Rīga: Jāņa sēta, Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2021.

TRADĪCIJAS ROBEŽAS MEKLĒJOT. KATOLISKĀ TRADĪCIJA UN TRADICIONĀLISMS

Mg. phil. Ilja Marija Boļšakovs

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes absolvents

Referātā tiek apskatīts jautājums par katoliskās tradīcijas robežu. Viens no katoliskās baznīcas teologiem Anrī de Lubaks (*Henri de Lubac*) savā darbā “Pārdomas par baznīcu”¹ rakstīja, ka problēmas ar baznīcas tradīciju parādās laikos, kad tradīcija tiek atsvešināta no baznīcas, tiek definēta no jauna, tiek pazaudēta, meklēta un atkal atrasta.² Tieši tad tā kļūst par problēmu. Kas tad ir tradīcija?

Referātā tradīcijas problemātika tiek apskatīta trīs aspektos. Vispirms tiek noskaidrots, kas ir Tradīcija, kā tā tiek saprasta, kādas ir Tradīcijas saistības ar Svētajiem Rakstiem un Baznīcas maģistēriju.

Atbilstoši katoliskās baznīcas mācībai Jēzus Kristus pats ir bijis Dieva atklāsme. Viņš ir piepildījis Evaņģēliju un sludinājis tautai praviešu apsolīto Labo vēsti (Evaņģēliju). Kristus lika, lai apustuļi sludinātu Evaņģēliju kā ikvienas pestījošās patiesības un visu morālisko normu avotu. Evaņģēlijs tiek nodots tālāk divos veidos. Pirmais veids – mutiski “caur apustuļiem, kuri ar mutvārdu sludināšanu, piemēriem un iedibinājumiem nodeva tālāk gan to, ko bija mācījušies no paša Kristus, dzīvojot kopā ar Viņu un redzot Viņa darbus, gan arī to, ko Svētais Gars viņiem iedvesmoja”.³ Otrais veids – rakstiski “caur apustuļiem un viņiem tuvu stāvošiem cilvēkiem, kuri tā paša Svētā Gara iedvesmā rakstiski fiksēja pestīšanas vēsti”.⁴ Rakstiski fiksētā atklāsme tiek saukta par Svētajiem Rakstiem (Bībeli). Pirmais atklāsmes tālāk nodošanas veids arī tiek saukts par Tradīciju ar lielo burtu, lai to atšķirtu no Svētajiem Rakstiem. Tradīcija un Raksti atrodas ciešā saistībā. Atbilstoši Vatikāna II koncila dokumentam *Dei Verbum* (Dieva Vārds) tieši caur Tradīciju “savā mācībā, dzīvē un kultā Baznīca uzticīgi glabā un nodod tālāk katrai nākamajai paaudzei visu to, kas tā pati ir, un visu to, kam tā tic”.⁵

Tieši Tradīcija tiek uzskatīta par veidu, kā Dievs caur Svēto Garu turpina darboties baznīcā: “Dievs, kas runājis kādreiz, nepārstāj sarunāties ar sava mīļotā Dēla Līgavu, un Svētais Gars, caur kuru Evaņģēlija dzīvā balss atskan Baznīcā un caur to – pasaulē, ievēd ticīgos patiesības pilnībā un liek viņos pārpilnībā mājot Kristus vārdiem.”⁶ Tradīcija paredz noteiktu interpretācijas modeli, kas katoliskajā baznīcā ir maģistērijs (bīskapi vienoti ar Pētera pēcteci – Romas bīskapu): “Uzdevums autentiski interpretēt rakstiski fiksēto vai tālāk

¹ Oriģināls ir franču valodā, *Méditation sur l'Église* (Paris, 1953), angļu tulkojuma nosaukums *The Splendor of the Church*.

² Henri de Lubac, *The Splendor of the Church* (San Francisco: Ignatius Press, 1986), 15.

³ *Katoliskās Baznīcas katehisms*, 76.

⁴ Turpat.

⁵ *Dei Verbum*, 8.

⁶ *Ibid.*, 8.

nodoto Dieva Vārdu ir uzticēts vienīgi Baznīcas dzīvajam maģistrērijam, kurš izmanto savu varu Jēzus Kristus vārdā.”⁷

Otrais aspekts ir Tradīcijas sasaiste ar katolisko identitāti un formāciju. Tieši Tradīcija uztur un nodrošina katolisko identitāti, bet pati identitāte veidojas caur katolisko formāciju. Referātā tā tiek apskatīta caur dažādu katolisko ordeņu un kongregāciju formācijas piemēru (franciskāņi, jezuiti un pasionisti), ka arī liturģiju.

Trešais aspekts, kas tiek apskatīts referātā, skar lielās Tradīcijas un mazo “tradīciju” mijiedarbību. Katoliskajā baznīcā laika gaitā vietējās baznīcās un kopienās izveidojās dažādas teoloģiskās, disciplinārās, liturģiskās un dievbijības “tradīcijas” (tradīcija ar mazo burtu). Var uzskatīt, ka šīs tradīcijas ir vai bija lielās Tradīcijas īpašas izpausmes formas, kas piemērotas dažādām vietām un dažādiem laikmetiem. Vatikāna II koncila dokuments par dievkalpojumu *Sacrosanctum Concilium* norāda uz to, ka šīs tradīcijas “Apustuliskās Tradīcijas gaismā var tikt Baznīcas maģistrērija vadībā saglabātas, pārveidotas vai arī atnestas”. To var redzēt liturģijā, kas ir “virsotne, uz kuru tiecas Baznīcas darbība, un tajā pašā laikā – avots, no kura tā smeļ visu savu spēku”.⁸

Liturģijai ir *forma un saturs*. Formas var mainīties, tās var būt pieskaņotas dažādām tautām un dažādiem apstākļiem, bet saturs, galvenā liturģijas jēga paliek nemainīga un noturīga: “Kristus noslēpuma neizdibināmās bagātības ir tādas, ka neviena liturģiskā tradīcija nevar izsmelt tās izteiksmi.”⁹ Tieši Tradīcijas un mazo tradīciju mijiedarbība, sajaukšana izraisa spriedzi katoliskajā tradicionālismā.

Izmantotie avoti un literatūra

De Lubac, Henri. *The Splendor of the Church*. San Francisco: Ignatius Press, 1986.

Dei Verbum. Vatikāna II koncils. Dogmatiska konstitūcija par dievišķo atklāsmi. Rīga: Rīgas Metropolijas kūrīja, 2007.

Katoliskās Baznīcas katehisms. Rīga: Rīgas Metropolijas kūrīja, 2000.

Sacrosanctum Concilium. Konstitūcija par svēto liturģiju. Vatikāna II koncils. Konstitūcijas, Dekrēti. Deklarācijas. Rīga: Vox Ecclesia, 2016.

⁷ *Dei Verbum*, 10.

⁸ *Sacrosanctum Concilium*, 10.

⁹ *Katoliskās Baznīcās katehisms*, 1201.

MIGRĀCIJA STARP “MĒS” UN “JŪS” DEFINĪCIJĀM TEOLOĢIJĀ

Mg. teol. Diāna Lozko

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes doktorante

Profesore Džasbira Puara (Jasbir Puar) Rutgersa Universitātē Ņūdžersijā 2007. gadā ieviesa terminu “homonacionālisms”. Viņa ieskicē homonacionālismu kā LGBT+ cilvēku, rasisma un nacionālisma normatīvās tolerances mijiedarbību. Homonacionālisms paredz pārmaiņas nacionālo valstu attiecībās un homoseksualismā, biseksualitātē un transseksualitātē: pirms daudziem gadiem homoseksualitāte, un jo īpaši kvīru kustība, tika uztverta kā normas un valsts varas antitēze. Tādējādi homonacionālisms ir rasisms, kas šķeļ iedzīvotājus divās grupās: baltie un citi, civilizācija un barbariskā pasaule, Rietumi un Austrumi.¹

Konservatīvā vidē LGBT+ pārstāvji un idejas tiek uztvertas kā “svešā” idejas. Līdz ar to tiek attaisnota vardarbība pret LGBT+ pārstāvjiem un LGBT+ brīvās zonas, kuras līdz 2023. gadam pastāvēja Polijā, it kā atbrīvo savu teritoriju no “svešā”, “citādā”. Polijā katoļu baznīcai nereti atbalstu fundamentālām un konservatīvām idejām sniedz nacionālistiski noskaņotas organizācijas, nacionāli noskaņoti indivīdi. Tas rezultējas dažādu ideju un grupu ksenofobijā no abām pusēm. Šāds piemērs vērojams arī ASV, kurā nereti neonacisti un skinhedi pievienojas evaņģelikāņu idejām, un otrādi, tādējādi kurinot un uzturot naidu pret dažādām kopienām, to skaitā arī pret LGBT+ kopienu. Lai gan Polijas fundamentālā katolicisma fons un ASV fundamentālo evaņģelikāņu fons atšķiras, modeļa būtība ir ļoti līdzīga, tāpēc ir vērts aplūkot arī šo piemēru. Lonijs Lusardo (*Lonnie Lusardo*) raksta: “Reliģiskās pārliecības bieži vien ir pamatā ekstrēmistu kustībām un to pārstāvjiem. Visi baltā supremātisma pārstāvji, ar kuriem esmu runājis, atzina, ka viņi ir audzināti kā kristieši, un viņi, kamēr bijuši šajā naidīgajā grupējumā, izrādīja lielu naidu pret jebkuru nekristieti vai viņu vērtībām.”²

Apkopojot izvēlētus atslēgvārdus Polijas katoļu medijos, redzam, ka vārds “tēvzeme” tiek nereti saistīts ar labo, tiro, ticību un Dievu. Līdz ar to iestāšanās par vienu (baznīcu) vai otru (tēvzemi) ir automātiski iestāšanās arī par pretējo. Šādā gaismā nacionālisms var būt kas svēts un svētais vai saistītais ar katoļu baznīcu var būt automātiski saistīts ar tēvzemi. Šāds uzskats var pastiprināt plaisu starp dažādiem uzskatiem, jo, piemēram, LGBT+ pārstāvji, ja tie netiek pieņemti Polijas katoļu baznīcā, automātiski kļūst arī par nepieņemamiem, tā teikt, svētajā tēvzemē un nacionālistiski noskaņotiem indivīdiem vai organizācijām ir ļoti viegli variēt abus šos lielumus – Polijas katoļu baznīcu un Poliju kā tēvzemi. Nav jābūt praktizējošam katolim, pietiek būt nacionālistam ar rožukroni rokās un aizstāvēt baznīcas vērtības, jo, aizsargājot savu tēvzemi no LGBT+ kopienas, tā var tikt automātiski uzskatīta par palīdzību konservatīvajam Polijas katoļu baznīcas spārnam.

¹ Jasbir K. Puar, *Terrorist Assemblages – Homonationalism in queer Times* (Durham: Duke University Press, 2007), 68.

² Lonnie Lusardo, *The Anatomy of Organized Hate. Stories of Former White Supremacists and America's Struggle to Understand the Hate Movement* (Seattle: The Diversity Collaborative, 2019), 140.

Atslēgvārdu apkopojums norāda uz polemisko attieksmi pret LGBT+ kopienu pašā konservatīvi tendētājā Polijas katoļu baznīcas spārnā. Tieši konservatīvi tendētājā izdevumā *Przewodnik Katolicki* LGBT+ atslēgvārds tiek apzīmēts gan ar pozitīviem, gan negatīviem piemēriem, taču, lai arī ir pozitīvi tendēta valoda, kura raisa izpratni, tomēr tā tiek lietota attiecībā uz diviem virzieniem:

1. Nenosodīt un pieņemt LGBT+ pārstāvjus tīri cilvēciskā izpratnē.
2. Baznīcā pieņemšana var notikt vien tad, ja LGBT+ pārstāvis izvēlas nedzīvot saskaņā ar savu seksualitāti.

Līdz ar to tiek lietota iekļaujoša vārda LGBT+ polemika, taču tā tāda ir tikai virspusēji. 2004. gadā Krakovā notika pirmais "Tolerances maršs". Tā dalībnieki devās gājienā ar vara-viksnes karogu un sloganiem: "Legalitāte, Pluralitāte, Vienlīdzība", "Es esmu lesbiete, es esmu cilvēks, es esmu poliete". Lai arī gājiena dalībniekus pavadīja policija, viņi tik un tā saskārās ar nacionālistiski noskaņotas jauniešu organizācijas "Polijas jaunatne" (*Polska Młodzież*) un Polijas futbola fanu, kuri ir zināmi vairumā gadījumu kā nacionālistisku ideju atbalstītāji, agresiju. Šie cilvēki protestēja ar plakātiem "Stop homoseksualitātei", "Homoseksuāļi no visas pasaules – atrodiēt ārsta palīdzību!", "Nosmacēt pedīņus". Polijas katoļu baznīca, kā arī labējā spārna politiķi nosodīja šādu gājienu, saucot to par provokāciju un pilsētas nomelnošanu.³

Mičiganas Universitātes vēstures profesors Braians Porters Sičs (*Brian Porter Szücs*) skaidro jēdzienu "polak – katolik", kurš ir homogēnisma iemiesojums un "īstens katolis", īstens savas tēvzemes sargs, kurš sargā savu zemi no liberālajām Eiropas vēsmām un visa citādā, kas apdraud šo homogēnismu. Notiek cīņa starp "mēs" un "jūs", un šī nav cīņa tikai uz zemes, bet arī gluži garīgā izpratnē.⁴ Tiek uzskatīts, ka geji un lesbietes apdraud nacionālo drošību un pēctecību, graujot patriarhālo ģimeni, kas balstās uz nacionālo kopienu, nespējot sniegt ieguldījumu tās bioloģiskajā un kultūras reprodukcijā, kā arī nespējot ievērot nacionālos stereotipus par vīrišķību un sievišķību, sajaucot vīriešu un sieviešu tradicionālās publiskās un privātās lomas un novirzoties no viņu lomas, kāda tā jo īpaši pastāv katoļu ticības skatījumā.⁵ Homoseksualitāte tiek uzskatīta ne tikai par atkāpšanos no normām, bet faktiski apdraud tautu. Runājot par nācijas veidošanu, geju klātbūtne apdraud heterosociālo vīriešu saikni, kas nepieciešama, lai veidotu nāciju un to militāri aizstāvētu, kamēr homoseksuāļi tiek uztverti kā tādi, kuriem nepiemīt raksturīgi vīrišķīgi tikumi: gribasspēks, gods, drosme, kas nepieciešama, lai rosinātu rīkoties nācijas vārdā. Homoseksuāļi tiek konstruēti kā "ienaidnieki", kas nosaka robežu starp mūsdienu vīrišķību un tās pretiniekiem, ienaidniekiem.⁶ Šāds sadalījums tipiski iezīmē mēs/jūs attieksmi. Mēs/jūs sadalījumu Polijas gadījumā Polijas katoļu baznīcā un ASV gadījumā evaņģelikāņu kustības gadījumā pastiprina nacionālistiskas idejas un neonacionālistu klātesamība. Šādu modeli šobrīd varam novērot arī attieksmē pret LGBT+ kopienu Krievijā, kur LGBT+ kopiena tiek dēvēta par Rietumu un Eiropas deģenerāciju un kur oficiālos politiskajos naratīvos lesbiešu, geju, biseksuāļu un

³ Queer.pl redakcija, "Jak to leciało? 11 lat Marszu Równości w Krakowie – Bez piór w tyłku, ale z tęczę", 12.09.2024, <https://queer.pl/artukul/195922/marsz-rownosci-krakow-historia-zdjecia-geje-lesbijki-lgbt> (skatīts 17.09.2024.).

⁴ Brian Porter Szücs, *Faith and Fatherland: Catholicism, Modernity, and Poland* (Oxford: Oxford University Press, 2011), 19.

⁵ Richard C. M. Mole, Agnieszka Golec de Zavala, Mahmut Murat Ardag, "Homophobia and national collective narcissism in populist Poland," *European Journal of Sociology* 62 (Oxford: Oxford Academic, 2021): 65.

⁶ *Ibid.*, 12.

transpersonu (“jūs”) tiesības tiek pasniegtas kā ārvalstu amorāla un bīstama ārējo dalībnieku iejaukšanās, kas mēģina iznīcināt Krievijas nacionālās un reliģiskās (“mēs”) vērtības.⁷

Līdz ar to migrācija starp “mēs” un “jūs” definīcijām teoloģijā neizbēgami ir saistīta ar ģeopolitisko iedalījumu un neonacionālistu ideju klātesamību attiecīgajā teritorijā.

Izmantotie avoti un literatūra

Lusardo, Lonnie. *The Anatomy of Organized Hate. Stories of Former White Supremacists and America's Struggle to Understand the Hate Movement*. Seattle: The Diversity Collaborative, 2019.

Mole, C. M., Richard, Agnieszka Golec de Zavala and Mahmut Murat Ardag. “Homophobia and national collective narcissism in populist Poland.” *European Journal of Sociology*, 62.1 (2021): 37–70.

Puar, K. Jasbir. *Terrorist Assemblages – Homonationalism in queer Times*. Durham: Duke University Press, 2007.

Queer.pl redakcija. “Jak to leciało? 11 lat Marszu Równości w Krakowie - Bez piór w tyłku, ale z tęczę,” 12.09.2024. <https://queer.pl/artukul/195922/marsz-rownosci-krakow-historia-zdjecia-geje-lesbijki-lgbt>. (skatīts 17.09.2024.).

Stoltz, Pauline, Anna Khlusova. “Russian LGBT activism and the memory politics of sexual citizenship.” *Memory Studies* 0 (2024). <https://doi.org/10.1177/17506980241233136>.

Szucs, Porter, Brian. *Faith and Fatherland: Catholicism, Modernity, and Poland*. Oxford: Oxford University Press, 2011.

---

⁷ Pauline Stoltz, Anna Khlusova, “Russian LGBT activism and the memory politics of sexual citizenship,” *Memory Studies* 0 (2024), <https://doi.org/10.1177/17506980241233136>.